

Varsói élet a háboru idején.

— Elmondja egy magyar menekült. —

Néhány nappal ezelőtt érkezett meg Budapestre Varsóból Fáy Zoltán karmester, aki tizenöt évig működött egyik varsói színházban, akit most a németek közeledténél híreire kiutasítottak az orosz hatóságok. Fáy karmester, aki Budapesten a Tisza Kálmán-tér 14. számú házban vett lakást, a varsói állapotokról és viszontagságos hazafelé való utjáról a következőket mondta el fővárosi tudósítónknak:

A szerajevói merénylet után az egész orosz közvélemény a monarchia mellett foglalt állást és helyeselte a szerbek megbüntetését. Amíg a háború ki nem tört, nem gondolták, hogy a trónörökös meggyilkolásának komolyabb következményei lehetnek, arról pedig nem is álmodtak, hogy Oroszország és a monarchia között kenyértörésre kerülhet a sor. Csak a német ultimátumnak Szentpétervárra való megérkezése után ébredt Varsó tulajdonképpen annak tudatára, hogy kitört a nagy világháború. A városban egyszerre fenekestül felfordult minden. A hivatalok nyomban csomagolni kezdtek a lakosság jobb módú része, közel húsz-harmincezer ember, megsejtve a jövő eseményeit, nyomban az ország belsejébe költözött. Igen sokan vették utjukat Moszkva felé, mert még Szentpétervárt sem tartották elég biztós helynek.

Kalis elfoglalása után nagy rémület támadt Varsóban. Azt beszélték, hogy a németek feltarthatatlan erővel jönnek előre és már néhány nap múlva Varsóban lesznek. Ujából csomagolás és menekülés. Akadtak azonban, akik nem akartak elmenekülni, mert meg voltak róla győződve, hogy az orosz hadvezetőség nem teszi ki ezt a szép várost egy ostrom izgalmainak és szenvedéseinek, hanem kardcsapás nélkül feladja. A németek humánus bánásmódjáról pedig mindenki meg volt győződve, hiszen Kalisba is a legnagyobb rendben történt meg a bevonulás.

A varsói hírságok, amelyek rendszeresen csak este jelennek meg, ebben az időben naponta több rendkívüli kiadást adtak, amelyek a legképtelenebb győzelmi hírekkel voltak tele. Hirdették, hogy az orosz feltarthatatlanul halad előre Berlin felé és hogy a franciák is folyton verik a németeket. Annál nagyobb volt a varsói lakosság megdöbbenése, mikor egyszerre hírt vette, hogy Samsonov generális a Mlava mellett az ugynevezett gárdaezredekkel álló két hadtestével s egész vezérkarával megfutott. A városban mindenki tudta, hogy a két hadtest teljesen megsemmisült, a lapok azonban csak annyit írtak, hogy Samsonov serege stratégiai okokból kénytelen volt pillanatnyilag visszavonulni. Október elején azután ismét nagy győzelmeket jelentettek a varsói hírságok. Azt hirdették, hogy Thorn már az orosz csapatok kezében van, most Königsberg következik s azután meg sem állanak a német fővárosig. Mikor a varsói kö-

rök szinte usztak a boldogságban, egyszerre csak megszólaltak a város közvetlen közelében a németek ágyúi. Erre a főhivatalokat és bankokat sietve az ország belsejébe vitték. Az ágyuszó szünet nélkül hallatszott tizen-négy napig, napról-napra mindig erősebben, úgy, hogy már a házak ablakai is megremegtek belé. A visszahuzódást csak tizennégy órával később vették észre az oroszok. A német tüzéség ugyanis helyén maradt s rendületlenül folytatta az ágyuzást. A németek elvonulása után az orosz kormány elhatározta, hogy Varsót minden körülmények között meg fogja tartani. A külső vár körül tizenkét méter széles és négy-öt méter mély árkot ástak, melyet az erdőirtások alkalmával kivágott fákkal főttek be. Valóságos farkasvermeket készítettek. A védelmi műveket, hidakat pedig aláaknázták.

A városba szibériai hadtesteket dirigáltak, melyeket fél napi pihenő után nyomban tűzbe küldtek. A város életében nem történt semmi változás. A mulatóhelyek, énekes varieték nyitva voltak. A Bristolban, a Savoy és Renaissance-szállók orfeumos kávéházai naponta hajnalig dőzsöltek a tisztek. Mikor ezt Nikolajevics Miklós nagyherceg megtudta, egyik hadsegédje kíséretében végjárta ezeket a helyeket és kutyakorbáccsal kergette ki a tiszteket az utcára. A hatóság ekkor erélyes intézkedéseket léptetett életbe. A mulatóhelyeket bezáratta, eltiltotta a szesz italok kimérését is. Csakis orvosi rendeltetűre lehetett egy-két deci alkoholt kapni.

Február közepe táján ismét nagy lőtásfutás támadt a Visztula-parti városban. A bankokat, hivatalokat gyorsan elszállították, az idegenek, elsősorban természetesen a németek, osztrákok és magyarok utleveleit elszedték és az amerikai konzulátus írtására adta, hogy az ötvennél idősebb férfiaknak, valamint a nőknek és gyermekeknek azonnal el kell hagyniok a várost, míg a fiatalabbakat Szibériába, Uralba s a birodalomnak a Volgán túllevő részeibe internálták. A kiutasítottaknak nyomban ki kellett menniök a vasúthoz, hol szászámra préselték őket készválló vasúti kocsikba. Utjuk egész Ungenig hat napig tartott. Itt két napig vesztegelték, mert az orosz csendőrök össze-vissza oserélték az utleveleket és nem tudták megtalálni az egyes irások gazdáit. Az orosz csendőrök egyenként elszedték a kiutasítottak összes értéktárgyait és egy-egy embernél nem hagytak meg többet ötven rubelnél. Innen román Ungenig, majd a gyimesi szoroson keresztül jöttem haza. Varsóból idáig tizenkét napig utaztam. Érdekes, hogy az oroszok egyáltalában nem gyűlölik a magyarokat, míg a németek ellen nagy ellenszenvvel viseltetnek. A varsói operettszínház műsorán mostanában csupa magyar darab szerepel. Estéről-estére Tatárjárás, Leányvásár vannak műsoron és színre

kerül a Vig özvegy is, de ugyanakkor az összes varsói lapok megírták, hogy *Lehár nem osztrák, hanem magyar ember.* Az oroszok német gyűlöletére rendkívül jellemző, hogy nyomban a háború kitörése után az üzletek német feliratait angolra kellett változtatni.

Gabona- és lisztkészletek elkobzása.

A gabona- és lisztkészletek bevallásának, bejelentésének itt van a legeslegutolsó határideje. A földművelésügyi minisztérium rendeltetűre vármegyékben országsszerte az alispán, városokban a polgármester megállapított három napot, mely idő leltelével aztán nincs többé kivétel az eltitkolók ellen. Mindazok, akiknek búzából, rozsából, árpából, vagy ezekből őrölt lisztből több készletük van annál, amennyi saját háztartásuk vagy gazdaságuk céljaira még elegendő, kötelesek a fölösleges mennyiséget bevallani és a megjelölt három nap alatt bejelenteni a hatóságnál. Akik ezt elmulasztják, az 1914. 50-ik törvénycikk 9. §-a értelmében két hónapig terjedhető elzárással meg 600 koronáig terjedhető pénzbírsággal lesznek büntetve s tetejébe a hatóság elkobozza készletüknek azt a fölösleges részét, mely a házi vagy gazdasági szükségletet meghaladja. A három nap eltelté után a pénzügyőrök is nyomozni fogják az elrejtett vagy eltitkolt készleteket. De az ilyen hazafiatalan eltitkolókat a közügy érdekében bárki fel is jelentheti. Az elkobzott készlet értékének egy-ötöd része a feljelentőt illeti. Röviden összefoglalva, ez a veleje a kormány intézkedésének. Ehez még csak az tartozik, hogy aki 3 nap alatt önként, maga jószántából teszi meg a bejelentést, arra semmiféle büntetés nem vár. Tehát ugyszólván amiesztől klap azért, hogy a multkori összeírás alkalmával kötelességet elmulasztotta. Már most, ami magát a büntetést illeti, a két hónapi elzárás, meg a 600 korona pénzbírság talán nem is túlságosan súlyos az ilyen lelketlen eltitkolókra, amde a nemzetnek mostan való nélkülözhető idején nem is a büntetés nagysága, hanem a vele járó megbélyegzés, a becsstelenség az, ami a polgárt még unokáiban is üldözni fogja. Azért ez az aránylag kis büntetés is sokkal nagyobb és megsejyemítőbb, mint az, ha valakit például súlyos testi sértésért nem két hónap, hanem akár három esztendőre is elzárnak. Ennek a két hónapi, vagy akár csak két napi elzárásnak is szörnyűbb és lesújtóbb az erkölcsi elítélő ereje, mintha tán valakit Ilavára becsúknak. Aki csak egy ember ellen vétett, annak még kijárhat a társadalom szárnalma és megbocsátása. Aki azonban ily súlyos időkből az egész nemzet ellen vétett, annak nincs bocsánat. Az örökre meg van bélyegezve. Amiképen a katonaszökevény méltó az ítéletre és megvetésre: azonképpen éri a szégyen és gyallázat az ilyen eltitkolókat, kik attól a kötelességtől szöknek meg és rejtőzködnék el, hogy az ország népének kiéheztesését módjuk és tehetségük szerint megakadályozzák. Jusson eszébe mindenkinek, hogy minden eltitkolt kilogram bűn a nemzeti erő ellen és gyöngítése a nemzet ellenálló képességének. Minden eltitkolt kilogram csak ellenségeinket erősíti. Itt tehát az utolsó pillanat. Tessék választani: *becsülettudás, vagy nemzeti megbélyegzés!*

◆ Szerdán, azaz március 31-én nyílik meg a fényesen átalakított, ujonnan berendezett

Szövetség Nagykávéház

◆ a Fekete-házban (Haggenmacher-sörccsarnok mellett). :-: Tisztelettel Grünbaum Izidor. ◆